

VIKTOR KALABIS

ENTRATA, ARIA A TOCCATA

PRO KLAVIR

OP. 41

/1975/

ENTRATA, ARIA E TOCCATA

PER PIANOFORTE

1979

EDITIO SUPRAPHON PRAHA

Pro řadu opravdu výjimečných lidských vlastností, díky svému nadání, inteligenci, vzdělání, umělecké tvůrčí invenci a kompozičnímu mistrovství patří Viktor KALABIS (nar. 27. února 1923 v Červeném Kostelci) mezi čelné představitele střední generace českých skladatelů. Důkladné kompoziční školení (pražská konzervatoř u Emila Hlobila, Akademie múzických umění u Jaroslava Řídkého) spojoval již v mládí s hudební praxí výborného klavíristy, sbormistra, pedagoga, rozhlasového hudebního režiséra a redaktora. Všechny vrozené i získané kvality zformovaly pak komplexní osobnost muzikanta prosáklého hudbou do morku kostí, přemýšlivého a kritického, citlivého a vnímavého, s nevšedně bohatou invencí opírající se o záviděníhodnou melodickou vynalézavost a vypěstovanou zvukovou představivost.

K vlastní hudební řeči dopracoval se od mladického obdivu ke Stravinskému a jeho vrstevníkům Prokofjevovi, Hindemithovi, Honeggerovi a Bartókovi, od nich se naučil přesnosti obrysů, formové úměrnosti, citové a myšlenkové soustředěnosti, hospodárnosti ve volbě výrazových prostředků a čistotě práce. Plným právem byl tedy Kalabisovi v roce 1969 udělen titul laureáta státní ceny.

První skladatelské pokusy Viktora Kalabise patřily klavíru, který si oblíbil nejenom jako kompoziční pomůcku, ale též jako vášnivý interpret. S přibývajícimi lety a zkušenostmi rozrůstalo se Kalabisovo skladatelské dílo nejenom početně, ale též žánrově – zejména v oblasti komorní, koncertantní a symfonické. Pět závažných symfonií, stejný počet instrumentálních koncertů, tři smyčcové kvartety, řada sonát a dalších rozmanitých komorních útvarů – to je žeh, která by mohla stačit na několik skladatelských životů. Zejména když uvážíme, že Kalabisova umělecká odpovědnost nedovolí jinak, než tvořit závažnou symfonii se stejným zaujetím jako sebemenší útvarěk třeba pro sólovou flétnu.

V oblasti skladeb pro klavír a klávesové nástroje napsal Kalabis doposud dvě klavírní sonáty (op. 2 – 1947, op. 4 – 1948), Koncert pro klavír (op. 12 – 1954), Tři bagately pro malé klavíristy (op. 16 – 1959), Šest kánonických dvouhlasých invencí pro cembalo (op. 20 – 1962), Symfonickou fresku pro varhany (op. 22 – 1963) a cyklus klavírních výrazových studií Akcenty (op. 26 – 1967).

K těmto skladbám nyní přistupuje *Entrata, Aria a Toccata* pro klavír op. 41, komponovaná z podnětu doc. Pavla Štěpána od 8. ledna do 24. března 1975. Její první věta, *Entrata (Allegro moderato)* je vzletnou fanfárou, která využívá bohaté zvukovosti klavíru s častým výrazotvorným použitím pedálu. Tuto zvukovou a témbrovou zvláštnost, kterou si skladatel oblíbil a sám ji nazval „pedál jako třetí ruka“, můžeme výrazně sledovat již v Triu pro housle, violoncello a klavír op. 39. Střední věta, *Aria (Molto moderato)* vytváří svou maximální úsporností sazby sympatický kontrast. Tato věta, vybudovaná především na melodice, dává klavíru možnost se rozezpívat. Jde téměř o jednohlas, který je na vrcholech rozšířen pouze do dvouhlasu s funkcí druhé melodie a rytmického zbrždění. Třetí věta, *Toccata (Allegro impetuoso)* je v pravém smyslu svého označení dramatická, bohatě rytmizovaná finální část, která klavíristovi umožní plně využít hráčského mistrovství – virtuozity.

Kalabisovu *Entratu, Arii a Toccatu* hrál poprvé Pavel Štěpán na komorním koncertě České filharmonie 19. října 1976.

Ivo Stolařík

Dank einer Reihe hervorragender menschlicher Eigenschaften, seiner ungewöhnlichen Begabung, Intelligenz, Bildung, künstlerisch schöpferischen Invention und kompositorischen Meisterschaft gehört Viktor KALABIS (geb. 27. Februar 1923 in Červený Kostelec) zu den Spitzenrepräsentanten der mittleren Generation tschechischer Komponisten. Ein gründliches Studium der Komposition (Prager Konservatorium bei Emil Hlobil, Akademie der musischen Künste bei Jaroslav Řídký) verband er bereits in jungen Jahren mit der Musikpraxis eines ausgezeichneten Pianisten, Chorleiters, Pädagogen, Rundfunkmusikregisseurs und Redakteurs. Alle angeborenen und später erworbenen Qualitäten formten sodann eine bis ins Knochenmark musikdurchtränkte komplexe Persönlichkeit, nachdenklich und kritisch, empfindsam und aufnahmefähig, mit nicht alltäglich reicher Invention, die sich auf eine beneidenswerte melodische Erfindungsgabe und hochgezüchtete klangliche Vorstellungskraft stützt.

Seine eigene Musiksprache erarbeitete er angefangen von der jugendlichen Begeisterung für Strawinsky und seine Zeitgenossen Prokofjev, Hindemith, Honegger und Bartók, von denen er die Präzision der Umrisse, die Ebenmäßigkeit der Form, gefühlsmäßige und gedankliche Konzentration, Wirtschaftlichkeit in der Wahl der Ausdrucksmittel und Sauberkeit der Arbeit lernte. Mit vollem Recht wurde also Kalabis im Jahre 1969 der Titel Laureat des Staatspreises verliehen.

Die ersten kompositorischen Versuche von Viktor Kalabis waren mit dem Klavier verbunden, dem er als leidenschaftlicher Interpret vor allen anderen Instrumenten den Vorzug gab und das er demzufolge auch als Hilfsmittel für seine Kompositionstätigkeit benützte. Mit zunehmenden Jahren und Erfahrungen nahm auch sein kompositorisches Gesamt-

werk nicht nur zahlen- sondern auch genremäßig zu, ganz besonders im Bereich der konzertanten, sinfonischen und Kammermusik. Fünf gewichtige Sinfonien, die gleiche Anzahl Instrumentalkonzerte, drei Streichquartette, eine Reihe von Sonaten und weiterer verschiedenartigster Kammermusikgebilde, das ist wohl eine Ernte, die für mehr als nur ein Komponistenleben genügen könnten. Insbesondere, wenn wir bedenken, daß die ihm eigene künstlerische Verantwortlichkeit Kalabis zwingt, das kleinste Gebilde beispielsweise für Soloflöte mit der gleichen Hingabe zu schaffen, wie eine gewichtige Sinfonie.

Im Bereich der Kompositionen für Klavier und Tasteninstrumente schuf Kalabis bisher zwei Klaviersonaten (op. 2 – 1947, op. 4 – 1948), das Konzert für Klavier (op. 12 – 1954), Drei Bagatellen für kleine Pianisten (op. 16 – 1959), Sechs kanonartige zweistimmige Invention für Cembalo (op. 20 – 1962), die sinfonische Freske für Orgel (op. 22 – 1963) und Akzente, ein Zyklus von Ausdrucksstudien für Klavier (op. 26 – 1967).

An diese Werke reiht sich nunmehr *Entrata, Aria und Toccata* für Klavier, op. 41, eine Komposition, die auf Anregung von Dozent Pavel Štěpán in der Zeit vom 8. Jänner bis 24. März 1975 komponiert wurde. Ihr erster Satz *Entrata* (Allegro moderato) ist eine beschwingte Fanfare, die die reiche Klangfülle des Klaviers durch häufige klangformende Benützung des Pedals noch bereichert. Diese Klang- und Timbreigenheit, die der Komponist besonders liebt und die er selbst das „Pedal als dritte Hand“ bezeichnet, können wir schon im Trio für Violine, Violoncello und Klavier, op. 39 genau verfolgen. Der mittlere Satz – *Aria* (Molto moderato) – bildet mit seiner maximalen Sparsamkeit im Aufbau einen sympathischen Kontrast. Dieser Satz, der vor allem auf Melodik aufgebaut ist, bringt das Klavier ausgesprochen zum Singen. Es handelt sich fast um Einstimmigkeit, die auf den Gipfelpunkten mit der Funktion von zweiter Melodie und rhythmischen Furchens lediglich zur Zweistimmigkeit erweitert wird. Der dritte Satz – *Toccata* (Allegro impetuoso) – ist im wahrsten Sinne seiner Bezeichnung der dramatische, reich rhythmisierte Finaleteil, der es dem Pianisten ermöglicht, seine Meisterschaft, seine Virtuosität im Spiel voll auszunützen.

Die *Entrata, Aria und Toccata* spielte erstmalig Pavel Štěpán im Kammerkonzert der Tschechischen Philharmonie am 19. Oktober 1976.

Ivo Stolařík

Deutsch: Žofie Brožková

DURATA : 10 MIN.

ENTRATA, ARIA E TOCCATA

PER PIANOFORTE

1975

I ENTRATA

VIKTOR KALABIS, op. 41

(* 1923)

Allegro moderato (♩ = 56MM)

System 1: Treble clef with notes and slurs. Bass clef with notes, slurs, and dynamic markings *f*, *ff*, *mf*, *p*, *pp*. Asterisks are placed under the first five notes of the bass line.

System 2: Treble clef with notes and slurs. Bass clef with notes, slurs, and dynamic markings *p*, *P*, ** P*, ** P*, *P*, ** P*, *P*, *pp-co*. Asterisks are placed under the notes in the bass line.

System 3: Treble clef with notes and slurs. Bass clef with notes, slurs, and dynamic markings *p*, *mf*, *f*, *P*, ** P*, ** P*, ** P*, ** P*, ** P*. The lyrics "a po-co cres-cer-do" are written below the treble staff.

System 4: Treble clef with notes and slurs. Bass clef with notes, slurs, and dynamic markings *P*, ** P*, ** P*, ** P*, ** P*, ** P*, *ff*, *md.*, *md.*, *P*. The lyrics "a po-co cres-cer-do" continue from the previous system.

System 5: Treble clef with notes and slurs. Bass clef with notes, slurs, and dynamic markings *mg.*, *simile*, ** P*, ** P*, ** P*, ** P*, ** P*. The lyrics "a po-co cres-cer-do" continue from the previous system.

System 1: Treble clef with a whole rest. Bass clef with six measures of eighth-note chords. Dynamics: * p, * p, * p, * p, * p, * p. An '8' is written above the first measure of the bass line.

System 2: Treble clef with eighth-note chords. Bass clef with eighth-note chords. Dynamics: * p, * p, * p, * p, p, * p, *. A fortissimo **ff** dynamic is present in the second measure of the treble. An '8' is written above the fifth measure of the treble.

System 3: Treble clef with eighth-note chords. Bass clef with eighth-note chords. Dynamics: p, * p, * p, 3 * p, * p, *. Dynamics *mg.* and *md.* are present. An '8' is written above the first measure of the treble.

System 4: Treble clef with eighth-note chords. Bass clef with eighth-note chords. Dynamics: P, * P, * P, * 8, P. Dynamics *mg.* and *md.* are present. An '8' is written above the first measure of the treble.

System 5: Treble clef with eighth-note chords. Bass clef with eighth-note chords. Dynamics: * P, * P, * P, * P. Dynamics *md.* and *mg.* are present. An '8' is written above the first measure of the treble.

First system of musical notation. Treble clef on the left, bass clef on the right. Dynamics include *f*, *sub.p*, and *pp*. There are asterisks and a circled '8' below the notes.

Second system of musical notation. Treble clef on the left, bass clef on the right. Dynamics include *sub.f*, *mf*, and *f*. There are asterisks and a circled '8' below the notes.

Third system of musical notation. Treble clef on the left, bass clef on the right. Dynamics include *ff*, *ffz*, and *fffz*. There are asterisks and a circled '8' below the notes.

Fourth system of musical notation. Treble clef on the left, bass clef on the right. Dynamics include *fffz*, *pp*, and *mg*. There are asterisks and a circled '8' below the notes.

Fifth system of musical notation. Treble clef on the left, bass clef on the right. Dynamics include *ppp* and *p*. There are asterisks and a circled '8' below the notes.

II ARIA

Molto moderato (♩ = 54-70 MM)

p (con molta espressione)

p * *p*

mp *pp* *mp*

(*p) *p* * *p* * *p* * *p* * *p* * *p* (*p)

pp *mf*

* *p* *p* * *p*

#2. *f* *sfz* *mp* *mf*

* *p* (*p*) * *p* *p* * *p* * *p*

8. *pp* *p*

* *p* * *p* * *p* * *p*

(8) 8

mf *f*

*p *p *p *p p *p

mp *mf* *mp*

*p p *p *

f *p* *pp*

p *p *

(8) 8

p

*p *

8

ff sfz *sfz* *sfz* *sfz*

*

p

First system of musical notation. The piano staff (top) begins with a *sffz* dynamic marking, followed by another *sffz* marking. The bass staff (bottom) starts with a *sub pp* marking. The music consists of eighth and sixteenth notes with various accidentals (sharps and flats) and slurs.

Second system of musical notation. The piano staff continues with eighth and sixteenth notes, some with slurs. The bass staff features a melodic line with slurs and dynamic markings. An asterisk (*) is placed at the end of the system.

Third system of musical notation. The piano staff has a long slur over a series of notes, starting with a *p* dynamic marking. The bass staff has a few notes with dynamic markings *p*, ** p*, and ** p*.

Fourth system of musical notation. The piano staff shows a key signature change to B major (two sharps) in the final measure. The bass staff has a *pp* dynamic marking and several notes with dynamic markings ** p*.

Fifth system of musical notation. The piano staff features a long slur over a series of notes. The bass staff has a ** p* dynamic marking and a slur. An asterisk (*) is placed at the end of the system.

III TOCCATA

Allegro impetuoso (♩ = 76-80)

The musical score is written for piano and right hand. It consists of five systems of staves. The first system begins with a forte (*f*) dynamic in the piano part. The second system includes piano (*p*) dynamics and asterisks (***) marking specific notes. The third system continues with piano (*p*) dynamics and asterisks. The fourth system features a piano fortissimo (*più f*) dynamic in the right hand and a *con p* marking in the piano part. The fifth system concludes the piece with various dynamics and performance markings.

First system of musical notation, consisting of a treble and bass staff. The treble staff contains a melodic line with eighth and sixteenth notes, some beamed together. The bass staff contains a rhythmic accompaniment with quarter notes and rests.

Second system of musical notation. The treble staff continues the melodic line. The bass staff features a steady quarter-note accompaniment. Dynamic markings include *ff* (fortissimo), *sub.p* (sub-piano), and *molto* (molto).

Third system of musical notation. The treble staff has a melodic line with some slurs. The bass staff continues the accompaniment. Dynamic markings include *cres - cen - do* (crescendo), *ff* (fortissimo), and *sfz p* (sforzando piano).

Fourth system of musical notation. The treble staff features a melodic line with accents. The bass staff continues the accompaniment. Dynamic markings include *cres - cen - do* (crescendo) and *f* (forte).

Fifth system of musical notation. The treble staff has a melodic line with slurs. The bass staff continues the accompaniment. Dynamic markings include *piuf* (pianissimo) and *p* (piano). There are asterisks at the end of the system.

8 1

f *poco f*

p *p*

* * 5 5 5 5

Detailed description: This system contains the first two measures of a musical piece. The top staff is in treble clef with a key signature of one flat (B-flat major). The bottom staff is in bass clef. The first measure starts with a forte (*f*) dynamic. The second measure begins with a *poco f* dynamic. The bass line features a series of five-measure phrases, each marked with a '5' and an asterisk (*). A dashed line above the first measure indicates a first ending.

8 1

Detailed description: This system contains the next two measures. The musical notation continues with similar patterns in both staves. The first ending bracket from the previous system extends over the first measure of this system.

8 1

sfz *ff* *sopra* *ffz*

p *f* **p*

* *senza* * 5 5

v

Detailed description: This system contains three measures. The first measure has a *senza* marking. The second measure features a forte (*ff*) dynamic and a *sopra* marking. The third measure has a *sfz* dynamic. The bass line has a *p* dynamic in the first measure, *f* in the second, and **p* in the third. A *v* marking is present above the second measure. A large slur covers the first two measures. Asterisks (*) are placed below the first and third measures. The number '5' appears below the bass line in the first and second measures.

tr *sub. mf*

* *p*

Detailed description: This system contains two measures. The first measure has a *tr* (trill) marking. The second measure has a *sub. mf* dynamic. The bass line has a *p* dynamic. An asterisk (*) is placed below the first measure.

8 1

ff

* 8

Detailed description: This system contains two measures. The first measure has a *ff* dynamic. The second measure has an '8' marking below the bass line. An asterisk (*) is placed below the first measure. A dashed line above the first measure indicates a first ending.

sub. p *molto cresc.* *piuf*

This system features a piano introduction with a dynamic range from *sub. p* to *piuf*. The right hand plays a melodic line with grace notes and slurs, while the left hand provides a harmonic accompaniment of chords and moving lines. A hairpin indicates a *molto cresc.* (much crescendo).

crescendo *ff*

The second system continues the piece with a *crescendo* leading to a fortissimo (*ff*) section. The right hand has a more active melodic role with slurs and accents, while the left hand maintains a steady accompaniment.

mf P P P P P P P *

This system is marked *mf* (mezzo-forte). The right hand features a complex, multi-measure melodic passage with many slurs and ties. The left hand consists of a series of repeated chords, each marked with a *P* (piano) dynamic, ending with an asterisk (*).

sub. ff *sub. f* P *

The fourth system begins with a *sub. ff* (sub-fortissimo) dynamic. The right hand has a melodic line with a triplet of eighth notes. The left hand has a steady accompaniment, marked with *P* and an asterisk (*).

ff *sfz* P *

The final system on the page starts with a fortissimo (*ff*) dynamic. The right hand continues with a melodic line, and the left hand has a chordal accompaniment. The system concludes with a *sfz* (sforzando) dynamic and a *P* (piano) dynamic marked with an asterisk (*).

First system of musical notation. The upper staff contains a melodic line with various ornaments and slurs. The lower staff contains a bass line with chords and single notes. A first ending bracket labeled '8' spans the final two measures of the system.

Second system of musical notation. The upper staff features dynamic markings: *sff*, *sff*, *sub f*, *sub f*, and *sopra*. The lower staff includes dynamic markings: *p*, *p*, *p*, and *p*. A first ending bracket labeled '8' is present at the beginning of the system.

Third system of musical notation. The upper staff continues the melodic line. The lower staff includes a dynamic marking of *sopra*. A first ending bracket labeled '8' is located at the start of the system.

Fourth system of musical notation. The upper staff has dynamic markings *ff* and *poco f*. The lower staff has a dynamic marking of *ff*. Two first ending brackets labeled '8' are present, one at the beginning and one in the middle of the system.

Fifth system of musical notation. The upper staff has a dynamic marking of *ff*. The lower staff has a dynamic marking of *p*. A first ending bracket labeled '8' is at the beginning. The system concludes with an asterisk (*) in the lower right corner.

poco f
staccatissimo
con Ped.   *simile*   *poco a poco*

cres - cen - do   *ed acce - le - ran - do*

ff   *sub. f*

molto   *cres - cen - do*

ff   *ff*   *sfz*